

Barndomsminder ved julelampens skær

Minder: Julen er noget helt særlig - det var den også for 60 år siden. Her beretter Louis Bülow om livet dengang.

Af Louis Bülow, Aarhus
Historiker og forfatter

Når jeg husker tilbage på min barndoms julehøjtid i halvtredserne i det lille landsbysamfund i Hejnsvig, åbnes magiske porte til kære minder om julens godhed i gamle dage, som kun opleves få gange og hører barndommen til.

En fortøttet stemning af nær- væg og tryghed, hvor barndoms- hjemmet næsten blev forvandlet til ét stort barnekammer, og voksne gjorde sig til børn med deres små, klædte sig ud, sang og fortalte eventyr. Julen var børne- nes fest, børnenes glade tid, og med røde kinder og øjne, der tindrede af glæde og forventning, var vi med til det hele.

Vi oplevede glæden ved at være sammen og hyggede os *Ved Julelampens Skær* med håndskrevne julekort i stakkevis og stilletime i mørkningen. Julens blide sne- fnug, der dryssede ned og lagde sit hvide tæppe over lillebyen, mens landsbykirkens klokker kimedede højtiden ind.

Mor i køkkenet

Når den travle juletid nærmede sig, gik mor i gang med julens forberedelser ved et gammeldags jernkomfur med ringe i det lille køkken. En liflig duft af julekager og bagværk bredte sig snart i de lune stuer, og forseglede kagedåser blev fyldt op med pebernød- der, brunkager, jødekager, vaniljekranse, klejner, finskbrød, chokoladespecier - og hvad hjer- tet ellers måtte begære.

Også masser af julepynt blev det til, flettede julehjerter, kræm- merhuse, kogler, trommer og silkepapirsroser i forskellige farver.

Hvert år juleaftensdag stod mange af landsbyens husmødre, også min mor, i kø ved Oluf Bagers butik for at afhente deres stegte flæskestege, julegæs og ænder, og bageren kunne have rigtigt mange stegte og ænder at

Forside fra bladet:
Ved Julelampens Skær, 1956.

Forside fra bladet:
Ved Julelampens Skær, 1957.

Kaj Munk var præst i Vedersø fra 1924 og indtil sin død i 1944. Han var blot 45 år, da han blev likvi- deret af nazisterne. Arkivfoto

holde styr på. Da kunne det ske, at han tog nogle spillekort, rev dem midt over og stak den ene halvdel i rumpen på anden. Den anden halvdel fik husmødrene med hjem igen. Så var problemet løst.

De stemningsfyldte juleudstil- linge i barndomsgadens butik- ker - Peter Købmand, Brugsen, Oluf Bager, Gustav Slagter, Stin- nes slikbutik, Sindberg, købmand A.C. Sørensen og flere med dem - var dengang julens helt store trækplaster og et tilløbsstykke for børn og barnlige sjæle. Meka- niske tog på skinner, vinkende nisser og kunstige snelandskaber fik en kødrand af små som store til at presse næserne flade mod de oplyste butiksvinduer.

Jul på skolen

Også i Hejnsvigs gamle skole emmede julehøjtiden af hygge og fællesskab med Juleevangeliet, salmer og juleklip, mens vi læng- selsfuldt så frem til den store aften. I skæret af fortidens blide patina ser jeg lærerne for mig med den myndige førstelærer F.

C. Jørgensen som klasselærer for de ældste, den kære Knud Jensen for 5. klasse, Johannes Jepsen og Marie Rise som lærere for de mellemste og endeligt elskede Anna Nielsen for de yngste. Hun blev senere gift med Johannes Jepsen, og parret flyttede i 1964 til Troldhede, hvor han blev sko- leinspektør.

For flere af lærerne i Hejnsvig var lærergerningen et kald, en passion der rakte langt ud over skoledagen. Jeg husker især gamle lærer Jensen, der bag katedret lyste op i skoletidens trængsler, hvor der ellers blev terpet bibel- historie, salmevers og kongeræk- ke.

Udenadslære og streng disci- plin var bærende pædagogiske principper, men lærer Jensen havde sans for mening i under- visningen og kunne læse højt og fortælle historier som ingen anden. Vi forgudede ham, og da han døde i 1965 efter fire årtier som lærer i vor by, knugede sorg og triste tanker det lille landsbysam- fund, og der blev grædt mange tårer.

Engang ved juletid valgte lærer Jensen at fortælle os om digter- præsten Kaj Munks sidste juleaf- ten i 1943 i Vedersø Præstegård, der lå i det vestjyske mellem søer, fjorde og klitplantager. En fortælling om julen, der gjorde et uudsletteligt indtryk på os, og den dag i dag står mejslet i min erindring:

Kaj Munks jul

Kaj Munk elskede julen som en glædens og eftertankens tid og juleaften som den store huskeaf- ten, fyldt med erindringer. Hvor tankerne søgte tilbage til sidste år, til årene før. Til familie, slægt og venner og dem, han savnede - dem, der ikke var mere.

Jeg er som en gnier, sagde Kaj Munk altid, jeg samler på jul ...

I en prædiken betroede Kaj Munk sine sognebørn, at han ville skubbe al jaget til side og *"tænke paa min Barndoms Jul og paa Julens Barndom, paa den Nat, da Julen blev født ... det ser ud til, at jeg endnu engang skal faa Lov til at fejre velsignet Jul sammen med mine kære. Ingen ved, om det er*

1958-1959: Øverst fra venstre: Lærer Anna Nielsen, lærer Johannes Jepsen, førstelærer F.C. Jørgensen, lærer Knud Jensen, lærer Marie Rise.

Hejnsvig Lokalarkiv

den sidste."

Kaj Munk tilbød sine pleje- forældre Peter og Marie Munk, der drev et lille husmandssted i Opager på Lolland, og hans trofa- ste omsorg og kærlighed varede ved lige til det sidste. Da Peter døde i 1939, flyttede Marie hjem til præstegården i Vedersø, hvor hun levede de sidste to år af sit liv.

Hjælpepræsten A. C. Berthelsen har senere fortalt, hvordan dig- terpræsten sad med armen om

sin plejemor og så *"kærligt ind i hendes gamle ansigt og fik hendes øjne til at stråle ved at gå ind på hendes tankegang og drage hendes kære minder frem."*

Som det skete netop ved jule- tid, hvor det var gamle Marie, der med Lise Munks velsignelse tog over i køkkenet, når julegrisen skulle slagtes og Julesulen gøres klar. Al tilberedning - blodpølse, fedtegrever, medister, steg, sylte - skulle foregå på lollandsk. I de decemberdage blev der

julett, hygget og pyntet i præ- stegården, og hele familien Munk var tidligt om morgenen trasket ud i gårdens plantage for at hente årets juletræ. Senere blev der klippet julestads, fortalt jule- historier, leget og sunget sange. Da juletræet skulle pyntes, skete det skjult for nysgerrige blikke med vat i nøglehullet.

Efter aftengudstjenesten i Ve- dersø kirke, der var fyldt til sid- ste plads, tog familien hjem og satte sig til bords til julemidda-

gen: fasansteg med bjerge af duftende grønlangkål, risengrød, hjemmebakte julekager, nødder og godter.

Endeligt blev juletræet tændt, der blev sunget salmer, og hen på aftenen forsvandt Kaj Munk. Snart dukkede julemanden op med langt, hvidt skæg og gule træsko og sække fyldt med al- skens julegaver.

Det blev sent, inden juleafte- nen var forbi i Vedersø Præste- gård ...

LOUIS BÜLOW

har gennem længere tid skrevet om lokale helte- og heltinder i 2. verdens- krig og modstandsbevægelsen. Denne gang beretter han om, hvordan han sin tid kom til området, og om julehøjtiden dengang i halvtredserne. Dette er anden halvdel. Første halvdel var i avisen i går.